

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentarii Tres in Universam Aristotelis Philosophiam

Commentarius Tertius In Libros De Coelo; De Generatione Et Corruptione;
De Anima; Et Metaphysicam Aristotelis

Crespin, François

Brvxellæ, 1652

Disputatio V. De Anima Sensitiva.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95375](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95375)

oculi bovis & leonis. Sed

LXVII. Contra est, quod oculus Petri & cor Pauli, sive oculus bovis A. & cor bovis B. sint ejusdem speciei cum oculo & corde ejusdem Petri, sive cum oculo & corde ejusdem bovis; harmonicam tamen istam proportionem non dicunt, quâ sub eodem colliguntur. Deinde oculus bovis & cor leonis magis differunt, quàm oculus bovis & oculus leonis; sed hi speciei differunt, ergo & à fortiori isti.

LXVIII. Respondebit negando consequentiam, quia propter harmonicam proportionem ad ejusdem speciei formam, magis concordant inter se: sed revera hinc gravia sequuntur absurda, ut animam rationalem & corpus propter harmonicam proportionem ad idem totum, minùs inter se distingui, quàm duas animas bovis: item oculum, cor, & ventrem Petri, minùs inter se distingui, quàm quatuor

oculos Petri & Pauli inter se; quia in istis est harmonica proportio ad Petrum, in his non. Quæ sunt valde absurda. Neque pro ipso facit S. Thomas de Spiritu creat. q. 1. art. 4. *Caro mea cum carne tua magis convenit secundum rationem speciei, quàm caro mea cum osse meo; sed secundum analogiam ad totum, est e converso; nam caro mea & os meum possunt ordinari ad unum totum constituendum, non autem caro mea & caro tua; Quia ratione hujus analogiæ non mutat S. Thomas distinctionem specificam, uti D. Fromondus mutare debet per suam harmonicam proportionem, ut argumento satisfaciat.*

LXIX. Ratio igitur alia est, quod cor & oculi ejusdem bovis eadem animam informativam cordis & oculi informetur, non ita oculi bovis & leonis; quia non datur anima una informativa oculorum bovis & leonis, ut suppono, & fatentur omnes,

DISPUTATIO QUINTA

De Anima Sensitiva.

I. **D**E Anima Sensitiva, ejusdem potentiis, & operationibus, pro exigentia vix tractari potest: nihil enim mirabilius fabrica organorum & varietate operationum animæ sensitivæ, nihilque scire homini delectabilius & utilius. Quia tamè pleraque ad Medicos spectant, ne videamur ultra metâ saltare, illa hic tantum discutimus, quæ sunt magis Physica. Quare, sit

D V B I V M I.

Quid Anima Sensitiva; & an in brutis quibusdam sit rationalis?

II. **D** Ari animam sensitivam omnes fatentur, & experientia docet; an autem in nonnullis brutis anima sensitiva sit rationalis, dubium est, quod hic movetur. Sed ante illius Resolutionem

III. Suppono 1°, *rationalis* sive potius *rationari*, esse movere se propter rationem mediâ & finis inter duo extrema apprehensam, ab uno ad aliud per consequentiam intermediam progrediendo, sic nempe ut ratiocinans cognoscat bonitatem consequentiæ, & sciat quare actionem suam exerceat.

IV. Suppono 2°, de fide esse bruta animantia non cognoscere honestum ut honestum, sive quatenus conforme est regulis à Legislatore libero præscriptis; illud enim omnino convincit Psal. 31. *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus; id est, cognitio honesti ut honesti, alioqui, cum cognitio ista ordinetur ad electionem, hæc consequenter brutis concedi deberet, uti & paradus, vel infernus, quæ sunt hæretica.*

V. Suppono 3°, motum per ratiocinationem prout opponitur motui per naturæ instinctum, debere esse actum liberum prout opponitur necessario; quia uti omne necessarium ut opponitur libero, est instigante naturâ, ita & per naturæ instigationem sive instinctum: unde cum dicitur bruta non moveri per ratiocinationem, sed instigari sive moveri per naturæ instinctum, in rigore idem est, ac si diceretur bruta non ratiocinari ad electionem, sed ad actus necessarios; juxta illud D. Thomæ 1.2. q. 6. art. 2. in corpore. *Perfectam igitur cognitionem finis sequitur voluntarium secundum rationem perfectam, prout scilicet apprehensio finis, aliquis potest deliberans de fine, & de his, quæ sunt ad finem, moveri in finem, vel non moveri. Imperfectam autem cognitionem finis sequitur*

voluntarium secundum rationem imperfectam. Prout scilicet apprehendens finem non deliberat, sed subito movetur in ipsum. Unde soli rationali naturæ competit voluntarium secundum rationem perfectam; sed secundum rationem imperfectam competit etiam brutis.

VI. Suppono 4°, ratiocinari ut opponitur instigari, stare pro ratiocinari liberè; nam ratiocinari necessarium prout opponitur ratiocinari liberè est quoddam instigari; quia, ut patet, illud est ex natura instigante & actus naturæ, &c. prout opponitur voluntati, sive principio libero. His suppositis, sit

R E S O L U T I O I.

VII. **D** Ico 1°, anima sensitiva est principium sensationum, tam externarum, ut visionis, auditionis, &c. quàm internarum, ut imaginationis, timoris, &c. Hæc Resolutio per se patet.

R E S O L U T I O II.

VIII. **D** Ico 2°, in nullis brutis est anima sensitiva liberè rationalis, sive potius nulla bruta liberè ratiocinantur. Est de fide, & extra omnem controversiam.

R E S O L U T I O III.

IX. **D** Ico 3°, in nullis brutis est anima sensitiva rationalis simpliciter, sive potius, nulla bruta sunt simpliciter rationalia.

X. Probatur ex Psal. 31. supra citato, *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus*; igitur nec potentia ratiocinativa simpliciter: 2. Pet. 2. *irrationalia pecora, &c.*

XI. Confirmatur: quia per rationale simpliciter omnes intelligunt rationale, ut homo, Angelus, Deus, &c. Hæreticum autem est facere bruta ut sic rationalia, imò, ut ait Chrysostomus hom. 4. in Acta: *Per Philosophos enim hoc semper egit Diabolus, ut ostenderet nostrum genus nihil à brutis differre, quando nonnulli in opinionem tam absurdam venerunt, ut animalia rationis expertia, dixerint rationalia esse, & animas nostras in musas, canes, & animalia bruta transmutare.* Ergo, &c.

R E S O L U T I O IV.

XII. **D** Ico 4°, in variis brutis est anima sensitiva, sive potius multa bruta necessario, ex instinctu naturæ & secundum quid ratiocinantur: ita Avicenna lib. 6. natural. p. 4. cap. 2°. Gabrieli in 1um. dist. 3. Niphus in Metaph. l. 1. Disp. 7. Iavellus q. 8. Conimb. 3. de Anima. Arriaga Phyl. Disp. 8. l. 7. ex aliis Plutarchus,

tarchus, Valla, Bodinus, Campanella apud D. Fromondum de Anima lib. 3. c. 10. art. 3. idque mihi omnino certum, nisi disputetur de nomine.

xiii. Probatur, quia id infinitæ experientiæ convincent.

xiv. 1^a. Elephantis composito gradu saltare & choreas ducere docti, apud Suet. cap. 6. Galbæ. De quo tamen plura apud Iul. Lipsium Epistolâ 50. Cent. 1. Miscel. quæ ibi ita miratur, ut ratione se omnino carere, fateatur, si prorsus illi.

xv. 2^a. Canis, qui in vas angusti oris, oleo semiplenum, lapidem misit ut oleum sursum extumeret, sic ut illud linguâ attingere, & allambere posset: Apud Plutarchum lib. de prudentia animalium.

xvi. 3^a. Vulpis aurem glaciei admoventis, antequam concretos gelu fluvios transeat, sic ut defluentis aquæ sonum audiens, redeat; non audiens, transeat: apud eundem Plutarchum ibidem.

xvii. De similibus sunt etiam experientiæ familiarissimæ: hæc fusiùs deducta habes apud D. Fromondum de Anima lib. 3. c. 1.

xviii. Atqui omnia ista significant bruta illa movere se propter rationem mediæ & finis inter duo extrema apprehensam, ab uno ad aliud propter consequentiam intermediam progrediendo, &c. Ergo, &c.

xix. Confirm. 1°. Scriptura Prov. 6. Vade ad formicam & piger & considera vias ejus (idq; merito extenditur ad apes: nam apes ait Campanella l. 2. de sensu c. 23. Habent regem, obedientiam, excubias, fabros, servos, magistros operum, &c. Et tantâ arte cellas fabricant, ut nostras superent & discere sapientiam. Formicarum enim & apum viæ & sapientia sine ratiocinatione secundum quid & necessaria ex instinctu naturæ, non videntur esse posse. Ergo, &c.

xx. Confirmatur 2°, ex D. Thoma i. p. q. 78. art. 4. ad 2um. Oportet ad sensum communem (qui est in brutis) pertinere discretionis iudicium; Atqui iudicium discretionis est quedam ratiocinatio, v. g. Illud est tale, sed hoc non est tale; ergo hoc non est illud. Vnde ad 5um. postquam in conclusione dixerat principium memorandi esse in animalibus brutis, ait: Dicendum quod illam eminentiam (puta utendi quodam syllogismo ad inquirendum) habet memorativa in homine. Neque D. Thomas videtur à brutis aliud ratiocinari excludere, quam in ordine ad electionem, five ad actus liberos, ut patet ex loco supposito tertio citato.

xxi. Obijcies ex D. Fromondo de Anima l. 3. c. 10. a. 2. Videte enim paulisper nobiscum mores bestiarum, omnes ejusdem speciei, ut ad finem aliquem perveniant, uno eodemque medio & modo uti consueverunt. Aviculas accipimus in exemplum. Univerſa unius speciei hirundines ad generationem & educationem pullorum, nidos ex luto eadem formâ construunt, & ex tectis aut fenestris domorum in propatulo suspendunt. Omnes passeris latebras præferunt, & in abdito tectorum, aut cavis arborum, plumas tantum & stramenta in nidos concimant. Omnes philomelæ & musco arborum, & fetis animalium, circumjectis arborum solis, in ipsa superficie terre inter dumos vidulantur. Omnes acanthides laneos lares hirtæ arboris ramo intexunt. Omnes linariæ lanam etiam in materiam rapiunt, sed in ruborum, aut dumorum opacitate nidos abscondunt. Omnes verò galguli eos instar corbium, & ramo arboris suspendunt. Omnes turdi & merule fundo oblinito muscum circumadificant. Omnes picæ spinis circumsepunt, & aliæ aves, quas longo ordine recensere possem, & in puericia callidis aucupis adnotari, omnes ejusdem generis unicam architectandi artem norunt. Vnde autem

tanta paritas, & uniformitas? sine dubio, quia rationem mediæ & finis non cognoscunt; neque inter varias adificiorum formulas hanc vel istam in ideam futuri operis assumere, & materiam illi fini idoneam eligere possunt. Vnde falsum omnino est, quod à fine ad media aut ratiocinando, aut appetendo progrediantur. Alias enim cum innumere sint nidorum formæ, ad pariendum & fovendum orva perinde idoneæ, quedam hirundinum ejusdem speciei (nam domestica ille nigra bifida caudâ, & ripariæ à parietariis & vulgaribus specie dissidem) aliam interdum formam & materiam operi suo seligerent; ut inter homines, Belgas, Germanos, Italos, Hispanos, Francos, aliter aliterque architectantes cernimus. Quia igitur bruta animantes nullam artem architectonicam, defectu rationis & ratiocinationis discere possunt, Natura, id est Deus, unam artem, quam omnes ejusdem speciei sequantur, eis impressit.

xxii. Respondeo negando consequentiam: quia ista omnia solum convincunt bruta ista animalia necessariò & secundum quid tantum ratiocinari, non liberè & simpliciter; five non ratiocinari ex liberatione & in ordine ad electionem, sed ad raptum unius partis. Cur obsecro, sicut dari potest cogitatio necessaria mediæ & finis, non posset dari collatio necessaria inter medium & finem? talis enim omnino datur virtualiter in Deo & Angelis, cum hoc tamen inter plurima discrimine, quod in illis sit in ordine ad electionem, non ita in brutis, ut diximus supra.

xxiii. Instabis ex S. Augustino lib. de Quantitate Animæ cap. 28. ubi dicit, Feras non habere sapientiam, totamque illam velut imaginem scientiæ, quam miramur, vim esse sentiendi. Ergo, &c.

xxiv. Resp. S. Augustinum per sapientiam, ibi opus rationis prout opponitur operi corporis, intelligere juxta hoc quod subdit cap. 29. sequenti, vellem ut diceret non continud esse scientiam five sapientiam; si quod non lateret; sed si per rationem non lateret, cum autem per corpus non lateret sensum vocari, &c. id est, quod ante latens per discursum non latens dicitur, si discursus sit opus potentiæ spiritualis, sapientia est & scientia; si verò opus potentiæ corporalis, vis sentiendi dici debet, non sapientia, quia hæc simpliciter pro discursu opere potentiæ spiritualis stat, quæ omnia ultro fatemur, nec volumus bruta esse rationalia simpliciter, sed cum addito ex solo instinctu naturæ & secundum quid.

xxv. Obijcies 2°, ex D. Fromondo loco supra citato art. 3. Si ex ordinata actionum serie, quæ bruta procedunt, liceret cognitionem mediæ & finis & ab uno eorum ad alterum, verum discursum & ratiocinationem colligere; profectò in arboribus quoq; & rebus insensibilibus, ratio & ratiocinatio inesset. Illa enim alimenti per radices telluri infixas attactio, concoctio, & dispensatio per universum arboris corpus, cum admirabili omnium partium proportionem; foliorum & florum extrusio, fructuum educatio, & tota illa animæ vegetativæ in nutritione sui corporis Oeconomia, non minùs ingenii & admirationis habet, quàm omnium vulpium, fimiariarum, canum ambagiosæ imaginationes & astutia.

xxvi. Deinde, quid virtute conformatrice ingeniosius? non existimo in Divino illo coelestium sphaerarum & astrorum horologio, plus ingenii & admirationis esse, quàm in organica ista unius animalis, aut plantæ conformatione, à virtute seminis inanimâ, aut certè ab animâ quidem, sed operationem suam non intelligente. Ita ille.

xxvii. Respondeo negando sequelam, & ratio est, quod in brutis experiamur discursus & ratiocinationes aliquo usque similes discursui & ratiocinationi hominum; quæ in plantis non magis experimur, quàm in igne & similibus, quæ ab omnibus non habentur rationalia: deinde ratiocinari supponit principium cognoscitivum, quod omnes plantis negant, & brutis concedunt: imò S. Thomas 1. p. q. 78. art. 4.º dicit, *Avic colligit paleam, non quia delectat sensum; sed quia utilis est ad nidificandum.* Et loco supra citato: *Et ideo in homine non sunt aliæ vires utendi quodam Syllogismo ad inquirendum, sed eadem, perfectiores, quam sint in aliis animalibus.*

DVBIVM II.

Quot potentia Animæ sensitivæ, & quæ sint?

RESOLUTIO I.

xxviii. Dico 1.º, potentia animæ sensitivæ generaliter numerantur tres, scilicet cogitativa aut cognoscitiva, & est illa, quæ objectum percipitur ab animali: 2.º appetitiva, & est illa per quam animal objectum appetit ut bonum, vel averatur ut malum; 3.º locomotiva, & est illa, quæ animal se localiter movet, vel ut quod appetit, obtineat, vel, ut, quod averatur, fugiat; ad loco-motivam refertur fatus, seu potentia fandi.

RESOLUTIO II.

xxix. Dico 2.º, potentia sensitiva, sive sensus, numeratur communiter duplex, scilicet internus & externus; externus est cujus operationes immediatè pendent ab organo & objecto externis, sive extra animal apparentibus; internus è contra, cujus operationes immediatè tantum ab organo intra animal latitante pendent, cum sola dependentia mediata ab organo & objecto externis; propter quod fit, quod sensus internus plerumque ab objecto absente moveatur, non item externus.

RESOLUTIO III.

xxx. Dico 3.º, sensus externus numeratur quintuplex, scilicet visus, auditus, tactus, gustus, odoratus, de quibus infra fufius.

Dices sitis & fames, dolor & voluptas, gravitas & levitas, sunt objecta sensus externi, nullius tamè ex illis, ergo sensus numerari debet plusquàm quintuplex.

xxxi. Respondeo sitim & famem, pro contractione ventriculi, esse objecta tactus; pro dolore verò inde orto, esse objecta potentia appetitivæ; sicut & voluptatem formaliter pro actu formali appetitus sumptam; secus pro objecto talis actus; sic enim ad illum sensum externum spectant, ad quem spectat illud objectum; gravitas denique & levitas secundum se, non sunt objecta alicujus sensus, sed ratione majoris vel minoris compressionis ipsius corporis, quomodo spectant ad tactum.

RESOLUTIO IV.

xxxii. Dico 4.º, sensus internus à variis etiam, apud Rubium, numeratur quintuplex, scilicet sensus communis, memoria æstimatoria, imaginativa & phantasia; per sensum communem percipiuntur omnia objecta sensuum externorum; per memoriam actuantur species objecti externi aliquando percepti in sensu interno existentes; per imaginativam formantur ex diversis speciebus rerum aliquando sensu perceptarum, imperceptarum imagines: per æstimatoriam percipitur ratio convenientiæ vel inconvenientiæ, quæ sub sen-

sus externum non cadit; sic enim movetur canis ad comedendum movente æstimatoria, quod conveniat cani manducare; phantasia verò melius cum imaginativa confunditur, quàm distinguatur, sic ut cum D. Thoma 1. p. q. 78. art. 4.º quatuor tantum sensus internos agnoscamus, videlicet *sensum communem, imaginativam sive phantasticam, æstimatoriam & memorativam.* Hic tamen advertere debes omnes illas potentias esse eandem animæ entitatem, quatenus talis vel talis actus elicitivam, ac proinde dicimus cum S. Augustino de libero Arbitrio lib. 2. cap. 3. unicum esse sensum internum ad quem (inquit) *ab istis quinque notissimis sensibus omnia referuntur, qui omnibus communiter præsidet, præcellens sensibus corporis, &c.*

DVBIVM III.

Quæ, & quibus animalibus potentia assignata convenient?

RESOLUTIO.

xxxiii. Dico hoc dubium non esse nostri fori, ut tamen tantillum curiosis satisfaciam, valde probabile puto omne animal habere sensus aliquos internos & externos, nam quodlibet animal, si pungatur, læsionem percipit, in quo est tactus, & ut læsionem evitet, se contrahit, in quo est potentia æstimatoria; imò vel in limace, tactum, æstimatoriam, & memoriam notamus; tactum imprimis & æstimatoriam, quia læsus cornua contrahit ut læsionem vitet, deinde aliquandiu illa intus continet, in quo est memoria præteritæ læsionis: de gustu verò videtur probabilius, quia omnia quærunt alimentum tibi conveniens; sed quid de piscibus? an auditum & odoratum habeant, de visu vix ullus dubitat, qui cum Aristotele de Historia animalium l. 4.º c. 8. in talpis subtilem visum agnoscit: de auditu aliquid colligere est ex piscatorum silentio & furtivo gradu, quo ad pisces accedunt: de odoratu videtur certius, cum nonnulli ut lupi pisces aquam fetidam averfentur, anguillæ verò appetant. Sed Quæres an homo sensibus præstet cæteris animalibus?

Respondeo negando juxta hos versus:

Nos aper auditu, linx visu, simia gustu,

Vultur odoratu, præcedit aranea tactu.

Sensus tamen hominis utpote nobiliorem formam sequentes, & in entitate saltem inadæquatè spirituales, sunt aliis nobiliores.

DVBIVM IV.

An sensus sint potentia activæ & passivæ?

RESOLUTIO.

xxxiv. Dico, sive sensus sumatur pro eo, quod præcisè dicit ex parte animæ, sive præcisè pro eo, quod dicit ex parte corporis seu organi est partialiter activus & partialiter passivus ipsius sensationis.

xxxv. Probatur, quia sensus, tam ex parte animæ, etiam rationalis, quàm ex parte organi, est sufficienter proportionatus ad partialiter agendum & partialiter patiendum ipsam sensationem; ergo, &c.

xxxvi. Probatur antecedens pro 1.ª parte (pro secundâ enim satis inter omnes cõvenit) quia anima, etiam rationalis, est sufficienter proportionata ad producendam sensationem, quidni & ad illam partialiter

tialiter recipiendam? nam plus perfectionis requiritur ad agendum, quam ad patiendum, ut patet ex materia 1a, ergo, &c.

xxvii. Obijcies 1º, ex P. Oviedo: anima rationalis non potest esse adæquatum subjectum ullius formæ materialis, ac per consequens, nec sensationis, ergo nec inadæquatum seu parziale: Probatur consequentia; quia ideo non potest esse adæquatum; quia inter rem spirituales & materialem est improprio; sed eadem improprio remanet respectu subjecti adæquati; ergo, &c.

xxviii. Respondeo 1º, retorquendo argumentum in accidens & phantasma; accidens non potest esse adæquatum principium substantiæ, phantasma principium adæquatum speciei intellectualis spiritualis; quia inter accidens & substantiam, inter phantasma materiale & speciem spirituales est improprio; sed eadem improprio remanet respectu principii inadæquati, ergo, &c. consequentia hæc est contra ipsummet Oviedum Physicæ controversia 9. puncto 4. pro accidente: Pro phantasmate verò de Anima controversia 1. puncto 5. ubi dicit illa posse esse principia inadæquata, non obstante suâ improprio; ergo & hic idem in principio passivo, non obstante suâ improprio, admittere debet. Vnde

xxix. Respondeo 2º, concessio antecedente negando consequentiam ad ejus probationem distinguo; ideo non potest esse adæquatum, quia inter rem spirituales & materialem est improprio subjecti adæquati ad formam, concedo, subjecti inadæquati, nego: sicut enim inter causam & effectum potest esse improprio causæ adæquatæ & proportio causæ inadæquatæ, ita inter subjectum & formam potest esse improprio subjecti adæquati, & proportio subjecti inadæquati.

xl. Obijcies 2º, sensatio non distinguitur à speciebus impressis, vel saltem (si realiter distinguatur) ab illis loco organi producit; ergo, &c.

xli. Respondeo negando antecedens pro 1ª parte, quia quantum experimur, qui dormiunt oculis apertis, ut lepores, vel qui vehementi distractione oculis apertis detinentur, habent species impressas, non tamen visionem, ergo visio ab illis distinguitur, nec ab illis realiter distinctis producit.

D V B I V M V.

Quid sit objectum sensibile & an detur objectum sensibile commune?

R E S O L U T I O I.

xl. Dico 1º, objectum sensibile est illud, quod aliquo sensu percipitur; vel ratione sui, ut color respectu visus, sapor respectu gustus; vel ratione qualitatis superadditæ, ut paries respectu coloris, pomum ratione saporis; vel ex comparatione diversarum sensationum inter se, ut motus respectu sensus interni; de quo statim fusius.

R E S O L U T I O II.

Nte hanc Resolutionem
xlii. Suppono 1º, esse apud omnes certum dari sensibile proprium, id est, objectum, quod ratione sui unicum objectum movere potest ut color visum, sonus auditum, &c. de quo dubiis sequentibus.

xlii. Suppono 2º, per sensibile commune hic intelligi objectum ratione sui, sive secundum se im-

mediate, à duobus saltem, aut pluribus sensibus externis percipibile; non verò objectum sensus communis, quia omnibus certum est illud dari.

xlv. Dixi à duobus saltem aut pluribus sensibus, quia certum est quinque sensibilia communia ab Aristotele enumerata, quæ sunt figura, magnitudo, numerus, motus, quies, non esse ab omnibus sensibus externis percipibilia; nam figura, nec auditu, nec odoratu percipitur; nec quies ab illis, vel ab ullo alio sensu externo, sive sumatur pro negatione motus, sive pro permanentia in esse, prout importat fuisse in eodem loco, quorum alterutro modo sumi debet, percipitur. His suppositis,

xlvi. Dico 2º, non datur sensibile commune ratione sui, sive secundum se immediate, à duobus saltem, aut pluribus sensibus externis percipibile.

xlvii. Probatur, quia, vel illud percipetur per speciem propriam, ut vult Scotus, Egidius, Iandunus, vel per alienam & sensibilibus proprii, sed modificatam à sensibili communi, ita ut ipsum simul etiam repræsentet, ut docent Thomistæ, Bannes, Mursia, Conimb. Suarez, & plures alii, quos reipsa sequuntur Oviedus, Arriaga, Poncius & nuperrimè D. Fromondus de Anima lib. 3. cap. 2º. art. 2º. negantes aliud sensibile commune præter præsentiam objecti, sive ubicationem, & docentes hanc à visu & auditu simul cum objecto, in quo est, percipi: sed neutrum dici potest, ergo, &c. Probatur minor pro 1ª parte; quia non datur species propria sensibilibus communis, ergo, &c. Probatur hoc antecedens 1º, quia alioqui non est cur sicut in vehementi distractione quandoque videtur aliquis color sine figura, quandoque etiam non videretur figura sine colore aliquo, contra experientiam & rationem. 2º sicut videns potest intra colorem ita constitui, ut illius extremitates & figuram non videat, ita posset constitui intra figuram ut illius colorem non videret, hoc iterum est contra experientiam & rationem: cur enim hoc, non verò illud, nisi quia figura non habet speciem propriam, bene autem color? 3º figura non distinguitur realiter à sit, situs verò ab ubi; sed ubi non datur species propria, quia alioqui contra Copernicum non dubitarem, an terra moveretur, aut an idem in eodem loco vertendo se motum esset; an sit idem & non omnino simile in locum prioris suffectum, &c. item navi inclusi non dubitarem de motu aut quiete navis, contra experientiam. 4º esset alia species conservationis rei, (si haberent species:) Sed dubitant Philosophi, an ubi sit distinctum realiter à conservatione rei, an indistinctum, ergo non datur species propria ubi: alioqui de eo non dubitaretur, nisi velis visum habere etiam speciem propriam conservationis, quod nullus huc usque dixit; quia alioqui ad oculum pateret conservationem realiter distingui à causa conservante, & re conservata, quod nullus admiserit.

xlviii. Adde quòd aliqui dubitent an ubi sit realiter distinctum à negatione motus localis, quæ cum admittere non possit species, clarum est, nequidem ubi illas emittere, alioqui illud dubium esset, contra visum quod nemo dixit.

xlix. 5º. Datur species sensibilibus proprii separata à specie sensibilibus communis (ut constat ex statim præmissis) & numquam datur species sensibilibus communis, saltem attendendo ad ubi & numerum, sine specie sensibilibus proprii, ergo verisimilius est hoc habere speciem propriam, & illud non habere: alioqui similiter dicerem conservationem, durationem,

nem, (si distincta) & hæc ceitates, etiam habere propriam speciem, quod unanimiter negant adversarii.

L. Adde nullam esse necessitatem admittendi species proprias sensibilis communis, imò esse inutiles, ut constat ex confirmatione secundæ partis.

LI. Probatur minor pro 2ª parte; quia non datur modificatio propriæ speciei sensibilis proprii, ergo, &c. Probatur antecedens 1° ut ante, quia alioqui non esset, cur sicut in vehementi distractione quandoque videtur aliquis sine figura modificante, ita quandoque etiam non videretur figura modificans sine aliquo colore.

LII. Nec dicas modificatum posse separari à modificante, non verò modificans à modificato: Quia, vel est idem specie modificans objectum visus & auditus secundum te; vel non? si sic, est separabile à modificato; quia dum modificat objectum visus v. g. præsentia colorem, non modificat objectum auditus v. g. similis præsentia sonum: si non, ergo non est idem sensibile commune, quia nequidè modificans est cōmune multis sensibus externis.

LIII. Probatur antecedens 2° vel modificans est per se & secundum se separatum à sensibili proprio, vel non? non primum, quia alioqui haberet speciem propriam, quod statim impugnatum est: neque secundum, quia alioqui non aliter esset sensibile, quàm quia inseparabiliter conjunctum cum sensibili proprio, & consequenter, quàm substantia, aut quàm conservatio rei, duratio, &c. ac proinde non esset sensibile commune per se, sed per accidens, ut contendimus.

Huc etiam confer alias probationes allatas pro probatione minoris pro 1^a parte, mutando ly *species* in ly *modificatio*, dum est mentio speciei sensibilis communis.

LIV. Confirmatur 1°, vel *ubi* est ultima determinatio ipsius speciei sensibilis proprii ut per ipsam *ut quo* sentiat, vel non? si non, debet per aliud ad hoc determinari, & hoc aliud per aliud, & sic in infinitum: si sic, tam deberet esse ultima determinatio ipsius speciei sensibilis proprii ut per ipsam *ut quo* sentiat secundum quod dat præsentiam, distantiam, dextrum, sinistrum, sursum, deorsum, &c. quàm secundum quod dicitur esse in loco; quia omnia illa æquè *ubi* identificantur; sed non est ultima determinatio ut per speciem sensibilis proprii sentiat, secundum quod dat præsentiam, distantiam, &c. quia sæpius videmus objectum, & non videmus esse præsens omni corpori, cui præsens est; uti nec esse distans ab omni corpore cui distans est; ergo nullo modo est ultima determinatio ipsius speciei sensibilis proprii, ut per ipsam *ut quo* sentiat.

LV. Confirmatur 2°, illa modificatio est omnino superflua & inutilis, ergo, &c. Probatur antecedens, sine ipsa habetur sensibile proprium ut sensibile proprium (ut omnes fateri debent,) & per illam non habetur sensibile commune ut commune, propter quod à suis auctoribus defenditur. Probatur hæc ultima pars assumpti; quia nec per illam separatam à specie sensibilis proprii habetur sensibile commune, ut statim ostensum est; nec per illam ut conjunctam speciei sensibilis proprii, quia conjuncta cū albedine non potest facere objectum auditus, aut alterius sensus, quàm visus, ut patet, ergo, &c. Hinc

LVI. Patet, quid dicendum sit de aliis sensibilibus communibus, quia fundantur in *ubi*, vel important negationem aliquam, ut motus, desertionem termini à quo; quies negationem motus; numerus

negationem conjunctionis; parvitas absentiam partium aliarum; & idem est de figura; negatio autem, nec emittit speciem positivam nec positivè speciem proprii sensibilis modificare potest.

LVII. Objicies 1°, auctoritatem Aristotelis, & jam receptam omnium Philosophorum doctrinam, admittentium sensibile commune.

LVIII. Respondeo Aristotelem non admittere sensibile per se & ratione sui diversis sensibus externis commune; sed tantum per se, & ratione sui commune diversis objectis sensibilibus propriis: nam ut constat ex quinque sensibilibus communibus, quæ enumerat Aristoteles, sunt quidem per se & ratione sui communiā diversis objectis sensibilibus propriis, non verò diversis sensibus externis; quia alioqui, cum juxta hos auctores per eandem speciem sensus externus feratur in sensibile commune & proprium, non posset magis sensus externus errare circa sensibile commune, quàm circa proprium, quod expresse negat hic l. 2°. Aristoteles.

LIX. Adde quòd, nec ipse, nec alii Philosophi aliter juxta rectam rationem loqui possint, ut constat ex probationibus Resolutionis.

LX. Objicies 2°, ex Murcia, color v. g. non percipitur in abstracto, sed prout hic & nunc jacet à parte rei, cum tali vel tali præsentia locali, ita ut color & præsentia talis sint unum objectum per speciem representatum: Ergo, &c.

LXI. Respondeo 1°, retorquendo argumentum in durationem distinctam in sententia ipsorum, conservationem; hæc ceitates, &c. Item in distantiam à cæteris corporibus, præsentiam dextram vel sinistram illis, quibus præsens est; tam enim jacet à parte rei cum illis, quàm cum præsentia locali; & tamen secundum omnes color & illa non sunt unum objectum per speciem representatum.

LXII. Respondeo 2°, negando antecedens, cujus falsitas satis declaratur ex præmissis.

LXIII. Instabis ex Arriaga & Oviedo post ipsum, si visus non perciperet ubicationem sui objecti, sed tantum entitatem coloris; non illum cognosceret ad hoc latus, potius quàm ad illud; sursum potius, quàm deorsum; in hac vel illa distantia, &c. sed præcisè apprehenderet albedinem, sicut apprehendimus Turcam aut Angelum, præcisè abstrahendo à loco? Hoc autem est aperte falsum & contra experientiam, ergo, &c.

LXIV. Respondeo 1°, retorquendo argumentum: si tactus, gustus & olfactus non perciperent ubicationem sui objecti, sed tantum entitatem, non illud cognoscerent ad hoc latus, potius quàm ad illud, &c. sed præcisè apprehenderent entitatem sui objecti, sicut apprehenderent Turcam, Angelum, &c. abstrahendo præcisè à loco: hoc autem est aperte falsum & contra experientiam; admittere verò *ubi* esse objectum quinque sensuum, est ridiculum; quia consequenter dicendum esset gustum, auditum, olfactum, &c. percipere figuram sui objecti, quia illa ab *ubi* non distinguitur realiter; id verò est contra omnem experientiam.

LXV. Respondeo 2°, negando assumptum; quòd enim albedo cognoscatur potius esse ad hoc latus, quàm ad illud, sursum potius quàm deorsum, in hac vel illa distantia, non provenit à visu, sed ab intellectu aut sensu communi, per diversas sensationes ex diversis speciebus aliter atque aliter in oculo incidentibus v. g. ex hoc latere potius quàm ex illo, de sursum potius quàm deorsum ex tali vel tali loco

loco distanti (quo enim magis distat objectum, eo minus species feriunt potentiam) inter se comparante; vel etiam diversas pupillarum inter se divaricationes, quæ sunt majores vel minores pro majori vel minori objectorum inter se distantia; ad hanc intellectus seu sensus communis comparationem, communiter refugiant etiam ipsi adversarii, ut quando dubitant, an Petrus, verbi gratia tale objectum viderit, talem pulsus audiverit, &c. conferunt enim per intellectum, vel per sensum communem dispositionem præsentem corporis, oculorum, & aurium ipsius Petri, cum ea dispositione corporis, oculorum, aurium, &c. quam habere solet, dum videt & audit, & ex illa collatione cognoscunt visionem & auditionem Petri, quæ tamen in se & ratione sui non emittit speciem visualem aut audibilem, nec modificat speciem sensibilis proprii, quia ad extra nihil agit.

LXVI. Vergebis, si simul cum entitate coloris non videatur ubi coloris, ut quid boves pontem transcurrentes in aqua repræsentantur cum dorso cælo affixo & pedibus in aëre, & sic progredi?

LXVII. Respondeo, quia simul cum specie bovis in aqua habemus speciem cælorum, & sensus communis per collationem illarum inter se cognoscit boves habere dorsum versus cælum.

LXVIII. Obijcies 3^a, nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu: atqui intelligimus omnia sensibilia communia ab Aristotele allata; ergo, &c.

LXIX. Respondeo distinguendo majorem, nihil est in intellectu, quod prius secundum se & ratione sui, non fuerit in sensu (scilicet externo) nego majorem: negationes enim & entia rationis sunt in intellectu, secundum se tamen, & ratione sui, nunquam fuerunt in sensu externo: secundum aliud & ratione ejus, quod præbet occasionem intellectui aliud ex ipso sensato inferendi, concedo majorem: unde dic nihil esse in intellectu quod prius non fuerit in sensu externo ipsum occasionante, bene autem quod prius non fuerit in sensu externo ipsum sentiente; quod clare insinuat D. Thomas 1. p. q. 84. art. 7°. Alias etiam incorporeas substantias, in statu præsentis vitæ cognoscere non possumus nisi per remotionem, vel aliquam comparationem ad corporalia: & ideo cum de hujusmodi aliquid intelligimus, necesse habemus converti ad phantasmatum corporum, licet (nota) ipsorum non sint phantasmatum.

LXX. Adde quod major alio modo distingui possit, scilicet, nihil est in intellectu quod prius non fuerit in sensu externo vel interno occasionante, concedo, externo nego; cum enim sensus internus sit supra sensationes externas reflexivus & earum inter se comparativus, potest ex illis aliquid colligere & inferre, quod postmodum potest intellectus cognoscere & inde aliud, illud autem collectum & illatum secundum se & ratione sui non fuit in sensu externo sentiente, sed occasionante tantum, quomodo lubenter admittimus nihil esse in intellectu, quod prius non fuerit in sensu.

LXXI. Obijcies 4°, ridiculum est me non videre Petrum currentem, quod sequitur ex nostra Resolutione, ut quid enim vacæ in pratis & oves in campis currunt post invicem, nisi quia vident priores currentes?

LXXII. Respondeo ridiculum non esse, non videre quod est invisibile, ut est cursus; distinguo tamen assumptum, ridiculum est me non videre Petrum currentem materialiter & secundum se, con-

cedo: formaliter & secundum cursum, nego assumptum, quia ille invisibilis est, sensibilis tamen: unde dum video materialiter currentem, sensus internus ex comparatione diversarum sensationum à diversis speciebus aliter atque aliter in oculum incidentibus causatarum sentit Petrum currere; & sic est de vaccis & ovibus, ex quo moventur ad similiter currendum.

DUBIUM VI.

An sensus externi circa proprium objectum falli possint?

ANte Resolutionem LXIII. Suppono falsitatem hanc non proprie sumi prout est falsitas compositionis; sed improprie, prout est repræsentatio objecti aliter quam sit; clara enim est sensum non posse falli primo modo, quia talis falsitas est propositionalis. Hoc supposito, sic

RESOLUTIO I.

LXXIV. **D**ico 1°, sensus externus circa rationem communem proprii sensibilis falli non potest.

LXXV. Probatur, quia quidquid percipit auditus, sonus est; quidquid visus color, quidquid gustus, sapor, &c. ergo, &c. Probatur antecedens, quia alioqui ferretur extra latitudinem sui objecti, quod repugnat; Ergo, &c.

LXXVI. Confirmatur ex Aristotele qui hic dicit sensum externum circa sensibile proprium non errare, bene autem circa sensibile commune, id est, sensus externus, visus v. g. circa colorem quæ color est, errare non potest, bene autem circa objectum quod est commune pluribus sensibus, ut ubi, duratio, &c. quia horum species non habet.

LXXVII. Dices forte Aristotelem commodius hoc modo intelligi, Circa sensibile proprium particulare, id est, quod uni soli sensui est proportionatum, non errare; bene autem circa sensibile commune, id est, quod pluribus sensibus est proportionatum. Nam ut docet Fromondus de Anima lib. 3. cap. 2. art. 3. in sensus quoque errores quidam cadunt, ut cum remus in aqua inflexus videtur, qui in aëre & oculis & tactu deprehenditur esse rectus: Item cum in collo columbæ ad solem inflexo, varii apparent colores, sive in lumine solis, sive in diversis plumulis varietas ista depicta sit; Ergo, &c.

LXXVIII. Respondeo Aristotelem ibi non accipere sensibile proprium prout est uni tantum sensui proportionatum; alioqui manifeste falsum diceret: quia manifestum est sensum interdum circa sensibile proprium in particulari v. g. circa hujus speciei colorem, errare: sensibile autem commune ab eodem non accipi prout est plurium sensuum; patet ex dubio præcedenti.

LXXIX. Ad exempla autem Doctoris Fromondi Respondeo sensum ibi non errare, circa sensibile proprium, aut commune sibi & alteri sensui externo; sed circa sensibile sensui interno proprium prout est dicta remi inflexio in aqua, & apparentes illi colores in columbæ collo, aut Iude: unde etiam pro nobis faciunt.

RESOLUTIO II.

LXXX. **D**ico 2°, sensus externus per se etiam falli non potest circa rationem particularem sensibilis proprii, per accidens potest, v. g. si sensibile nimium distet; ob distantiam enim non satis distinguimus inter ceruleum & viride, &c. Item si medium

medium non bene sit proportionatum, propter quod baculus non fractus apparet in aqua fractus, in vitro trigono omnia variegata, &c. Item si organum non sit bene dispositum per qualitates illi debitas, defectu cuius infirmi malè iudicant de saporibus, &c.

LXXXI. Probatur 1^a Pars, quia sensus externus repræsentat suum objectum in particulari, prout species nata est illud sensui applicare; sed nata est illud sensui applicare prout à parte rei, ergo illud repræsentat sensus externus prout est à parte rei, ac per consequens per se circa illud falli non potest.

LXXXII. 2^a Pars patet ex præmissis.

D V B I V M V I I.

An sensibile positum supra sensorium, sive sensum, sentiiri possit?

R E S O L U T I O.

LXXXIII. **D**ico contra Scotum quæst. 4. de Anima, Conimbricenses, Cavelum, nostros Compluteneses, & alios peripatheticos ac Thomistas; sensibile positum supra quemvis sensum externum per se loquendo sentiiri potest.

LXXXIV. Probatur 1°, de visu contra P. Poncium; quia illis, qui dispersione flavæ bilis laborant, omnia apparent flava, eò quod medio colore flavo in retina existente, omnia intueantur; deinde convertentes faciem ad solem, in oculis, etiam clausis, aliquid luminis percipimus, ut experientia docet. 2° de tactu contra Compluteneses nostros, quia calidum & frigidum supra manum sentitur; dicere autem quod sensatio tactus non fiat in pelle, sed in carne, est longè petium; quia si detrahatur pellis calidum aut frigidum immediatè sentietur à carne, imò illà non detractà, jam immediatè per poros pellis, sentietur à carne, aut quovis nervo organo tactus. 3° de odoratu & auditu contra Conimbricenses, quia fumus odoriferus intra nares ab olfactu odoratur, & sonus diffusus usque ad organum, ab auditu sentitur, ut experientia docet. 4° de gustu similiter experientia docet cibum supra linguam sentiiri: Ergo, &c.

LXXXV. Dixi per se loquendo, quia si sensibile sit opacum, & supra sensorium, opacitate sua impedit illuminationem objecti necessariò requisitam ad visionem, & de hoc sensibili intelligendus est Aristoteles, cum dicit *sensibile supra sensum positum non facere sensationem*: quod verò loquatur indefinitè, non obstat; quia cum de uno solo sensibili visus, videret posse esse dubium, non debuit, an definitè, an indefinitè loqueretur, attendere.

D V B I V M V I I I.

An sensorium ladataur à vehementi sensibili?

R E S O L U T I O.

LXXXVI. **D**ico contra Rubium, Ioannem à Sancto Thoma, Arriagam, Poncium & alios recentiores, sensorium interdum ladataur à vehementi sensibili ut sensibili.

LXXXVII. Probatur quia ex calligatione læditur oculus, & ex disgregatione nimia visus; oculi enim nimia luce ut luce calligant, & visus nimia albedine ut albedine disgregatur. 2° tactus à nimio calore ut calore, à vehementiori sono ut sono auditus, à nimio fœtore ut fœtore odoratus, à nimia amaritudine ut amaritudine gustus, interdum læditur, ergo & à vehementiori sensibili ut sensibili sensorium interdum ladataur: consequentia patet. Antecedens experientia probatur.

LXXXVIII. Confirmatur ex Philosopho, qui dicit hîc, *à vehementiori sensibili lædi sensum, sive sensorium*.

LXXXIX. Dices nimium sensibile lædere sensorium, non ut sensibile, sed quatenus producat aliquas qualitates nocivas distinctas à sua specie: ita Oviedus & Poncius; alii autem ut Arriaga, quatenus rapiendo potentiam ad internam operationem attrahit ad illam plures spiritus vitales. Sed

XC. Contra, licet per possibile, vel impossibile, sensibile vehementius, nullas alias qualitates præter suas species in sensorium emitteret, adhuc illud læderet; quia credibile non est, non calligatos oculos in summâ luce non productivâ aliarum qualitatum; visum non disgregandum intruendo summam albedinem, quæ verisimilius non est productiva aliarum qualitatum, quàm speciei: auditum ex vehementiori sono in vacuo editum non turbandum: tactum ex nimio calore non productivo alterius, quàm suæ speciei, non lædendum, &c. illa enim objecta in quantum non sunt redacta ad mediocritatem & temperiem proportionatam temperiei & activitati mediocri sensus, sunt læsiva & dolorifera: ex quibus ulterius patet ad Arriagam, quia, adhuc immotis illis spiritibus, illa contingerent.

XCI. Obijcies tamen, species non sunt contrariæ sensorio, sed perfectivæ; vel, ut loquitur P. Poncius, species non sentiuntur à sensui, nec tollunt aliquam qualitatem ex qualitatibus naturalibus illius; Sed si sensorium interdum læderetur à vehementiori sensibili ut sensibili læderetur ratione specierum, &c. ergo, &c.

XCII. Respondeo species vehementiores seu vehementioris sensibilis ut sensibilis esse contrarias debitas temperiei sensorii; ac proinde tollere aliquam qualitatem ex qualitatibus connaturalibus illius, quatenus scilicet nimis vehementes sunt, & improporionate secundum mediocritatem mediocri temperiei sensorii, ut experientia docet.

XCIII. Instabis ex P. Poncio, oculus cæci, non minùs offenditur à sole, quàm oculus videntis; sed non offenditur ratione sensationis; ergo nec oculus videntis sic offenditur.

XCIV. Respondeo concedendo totum, quia non dicimus oculum lædi à visione, sed à specie visibili; quæ cum recipiatur, tam in organo visuali cæci, quàm non cæci, utrumque lædit; hujus tamen magis, quàm illius; quia cum in cæco sint corruptæ qualitates ad videndum necessariæ, illas non corrumpit, sed tantum aliquas ex remanentibus: in non cæco verò illas corrumpit, vel saltem debilitat. Sed quid de vehementiori specie soni in aure surdit? verisimilius est illam, vel potius sonum, ut infra, pertingere ad organum particulare, cum illud non lædat, ut species visuales oculum cæci.

DISPV-